

Position Paper

Wat zijn de gevolgen van de wijzigingsvoorstellen¹ voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen als het gaat om effecten voor voedselzekerheid, economische effecten en gezondheids- en milieueffecten?

Juist nu er steeds meer bekend wordt over effecten van pesticiden (gewasbeschermingsmiddelen) komt de EU met een voorstel om de chemische industrie meer ruimte te geven. Het is ons inziens nu juist tijd om het gebruik van die middelen aan banden te leggen. Met name vanwege de onvoorziene effecten die de middelen veroorzaken buiten de akkers.

Middelen hebben meer effect dan onderkend door industrie

Er wordt steeds meer bekend over de effecten van sommige pesticiden. Het SPRINT-onderzoek² dat onlangs is afgerond laat duidelijk zien dat er effecten zijn op ecosystemen en gezondheid van organismen die niet de bedoeling zijn van die middelen, en daar blijken drie belangrijke zaken:

- De effecten van meerdere middelen tegelijk leveren problemen op, terwijl enkelvoudig toetsing veilig was;
- Pesticiden kunnen op langere termijn effecten opleveren die op korte termijn niet naar voren komen;
- Schade door pesticiden is niet alleen mortaliteit, maar ook verstoring van het gedrag en soms ook meer effecten bij vrouwtjes dan bij mannetjesdieren (hormoonhuishouding).

Of in wetenschappelijke taal:

- Nieuwe SPRINT-indicatoren, zowel in vitro als in vivo, bleken gevoeliger te zijn dan de EFSA-indicatoren.
- De nieuwe SPRINT-indicatoren voor gedragseffecten zijn voldoende ontwikkeld voor risicobeoordeling en pre-marktevaluaties.
- De nieuwe SPRINT-indicatoren tonen veranderingen in het darmmicrobioom en gedragsveranderingen aan, die niet in de EFSA-testen worden meegenomen.
- De nieuwe SPRINT in vitro-indicatoren, zoals nierorganoïden (levensvatbaarheid en transcriptoom), tonen synergetische effecten van pesticidenmengsels aan, die niet in de EFSA-risicobeoordeling worden meegenomen.

Toch wordt in de toelatingsprocedures door EFSA en door het Ctgb nog te weinig onderzoek naar dit soort effecten gedaan: geen cocktailwerking, geen effecten op ecosystemen, alleen korte termijn-effecten en onvolledige effecten per middel.

Het gaat dus niet alleen om grotere kans op Parkinson, die op zich al zorgelijk is, maar er is veel meer effect op zowel gezondheid van mensen, dieren als planten.

¹ Voorstellen met betrekking tot gewasbeschermingsmiddelen in het EU-voorstel voor een Vereenvoudigingspakket Voedsel – en diervoederveiligheid (Food and feed simplification package).

² SPRINT – Violette Geissen – Wageningen. Een project van universiteiten in 9 EU-landen + Verenigd Koninkrijk + Argentinië.

Gevaar van resistentie met name van schimmeldodende stoffen en pfas-pesticiden. Denemarken heeft alle pfas-middelen verboden, dat moet mogelijk blijven.

Middelen blijven niet op de akker (zit niet in toetsing)

Er is onvoldoende aandacht bij EFSA en Ctgb voor het feit dat de stoffen niet op de akkers blijven, maar zich ver daarbuiten verspreiden. Met alle ongewenste effecten van dien. De Commissie heeft onvoldoende duidelijk gemaakt hoe de relatie is met de Habitat-richtlijn, de Kaderrichtlijn Water en de Natuurherstel-verordening. Het kabinet reageert hier niet krachtig op (appreciatie kabinet ³ pagina 8/9).

Hierbij wil ik graag onder de aandacht brengen het onderzoek van professor Martina Vijver – Leiden, ecotoxicoloog⁴. Het gaat niet alleen om sterfte van soorten maar ook om effecten naar beneden en naar boven in het voedselsysteem. Pesticiden die onbedoeld in allerlei ecosystemen terecht komen, verzwakken die ecosystemen.

Onder druk van maatschappelijke organisaties als Meten=Weten, die hebben aangetoond dat een deel van de middelen ver buiten de akkers terecht komen, worden de overheid, telers en hun organisaties gedwongen om meer kennis te vergaren over de effecten buiten de akkers. Dat zal ons inziens opleveren dat een aantal middelen niet toegelaten hadden mogen worden of niet overal gebruikt mogen worden. Daarom is het belangrijk dat middelen eerst goed en breed getest worden (SPRINT-indicatoren), vooral ook op de verspreiding buiten de akkers en dat vervolgens het mogelijk moet blijven dat middelen van de markt gehaald moeten kunnen worden zonder zware procedures. Eerder andersom: betere testmethoden, toelating voor beperkte tijd en ook dan continue monitoring van effecten.

Kortom

Een slecht voorstel van de Commissie. Bredere toetsing is juist noodzakelijk en slechts toelating voor beperkte tijd met continue monitoring. De vriendelijke houding van het kabinet, met name op het punt van de nieuwe risico-gebaseerde herbeoordeling is onacceptabel; monitoring is onvoldoende.

Verwerping is het beste antwoord en vragen om nieuw voorstel dat meer rekening houdt met de nieuwste wetenschappelijke inzichten en zorgen over gezondheid van omwonenden en aantasting van ecosystemen.

Frans Rooijers, **voorzitter Meten=Weten**
Dwingeloo/26 maart 2026
frans.rooijers@metenweten.nl

³ Fiche 2: Omnibuspakket veiligheid van voedsel en diervoeder;
<https://open.overheid.nl/documenten/5dc79877-dabb-432d-ab9d-95813ed947f5/file>

⁴ <https://www.universiteitleiden.nl/medewerkers/martina-vijver#tab-1>